

BROEDVOGELS VAN HET VONDELPARK 1982

WOUTER VAN DER WEIJDEN

VERDRINGT DE MEERKOET HET WATERHOEN?

In 1982 werd voor de 10e achtereenvolgende keer een broedvogelinventarisatie uitgevoerd van het Vondelpark. Ditmaal zonder de medewerking van P.W. Brander, die al in 1944 met dit werk was begonnen, maar nu zo verzwakt was door ziekte dat hij verstek moest laten gaan. Brander overleed op 3 november 1982. Aan zijn herinnering is dit artikel opgedragen.

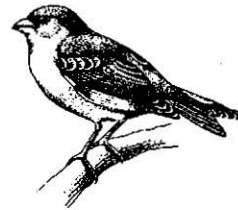
In dit artikel gaan we in op de volgende vragen:

- welke vogels hebben in 1982 in het Vondelpark "gebroed" en in welke aantallen?
- welke verschillen zijn er ten opzichte van vorige jaren?
- hoe zijn deze verschillen te verklaren?

METHODE

Volledige inventarisatieronden werden verricht op de volgende data door de volgende personen:

22/3 Kees Hazevoet
 2/4 Mieke Brander
 19/4 Fred Vogelzang
 25/4 Wouter van der Weijden
 9/5 Wouter van der Weijden
 19/5 Wim van der Schot
 29/5 Ed Veling
 15/6 Fred Vogelzang
 27/6 Clemens van de Wiel

Tevens werden nog korte bezoeken afgelegd op 15/5, 6/6, 16/6, 3/7 en 8/8. De Merel werd alleen geïnventariseerd op 19/4 en 29/5 tijdens de ochtendzangpiek. Tevens werden nog enige waardevolle gegevens verkregen van Jeroen Werz, die 's ochtends vroeg veel door het park wandelde en waarnemingen deed.

Voor de gehanteerde methode van inventariseren, noteren en interpreteren wordt verwezen naar Stoffels en Van der Weijden (1981). De uiteindelijke schattingen op basis van verzamelkaarten werd opnieuw verricht door schrijver dezes.

RESULTATEN

Welke vogels in 1982 in welke aantallen een territorium hebben bezet staat vermeld in de Tabel, die tevens schattingen vanaf 1976 laat zien.

Het beeld van 1982 komt in grote trekken overeen met dat van vorige jaren. Merel en Houtduif zijn de talrijkste broedvogels, gevolgd door Winterkoning, Zanglijster, Heggemus, Koolmees, Pimpelmees en Spreeuw.

Bij de minder talrijke soorten echter zien we enkele opmerkelijke veranderingen:

- het *Waterhoen* boekte zijn laagste aantal sinds jaren;
- de *Meerkoet* daarentegen breidde zich nog verder uit tot in op 2 na alle vijvers van het park. Alleen in het water rond de tennisbaan en Vondelmonument broedde de soort nog niet. De *Meerkoet* is nu talrijker dan het *Waterhoen*;
- ook de *Kuifeend* zette zijn opmars voort. Er waren tot 8 paartjes (of 86) aanwezig tot in juli. Evenals beide vorige jaren werden echter geen pulli waargenomen, ondanks enkele late bezoeken. Broeden staat dus nog steeds niet vast;
- eveneens hoog was het aantal "*Wilde*"Eenden mét pullen;
- zeer laag daarentegen scoorde de *Grote Bonte Specht*: geen enkele waarneming na half maart.

BROEDVOGELS VONDELPARK 1976-1982: geschat aantal territoria.

	<u>1976</u>	<u>1977</u>	<u>1978</u>	<u>1979</u>	<u>1980</u>	<u>1981</u>	<u>1982</u>
"Wilde" Eend	+	+	+	8-12	9-12	12-14	20-25
Kuifeend	-	-	-	-	0-1	0-4	0-8
Waterhoen	8-12	12	7-10	9-12	7-12	9-12	5-10
Meerkoet	-	-	-	-	1-3	5-6	14-15
Torenavalk	-	-	-	0-1	-	-	-
Boomvalk	-	-	-	0-1	0-1	0-1	-
Holenduif	4-5	5-7	6-9	7-10	4-8	5-9	6-8
Houtduif	35-50	50-70	40-60	50-65	35-60	40-70	40-60
Turkse Tortel	8-12	11-13	7-11	8-12	5-9	9-12	4-10
Bosuil	-	-	-	0-1	1	1	1
Halsbandparkiet	-	1	1	0-1	1	1-2	1
Grote Bonte Specht	0-1	1-2	1-3	0-1	1-2	0-1	-
Kleine Bonte Specht	-	-	-	0-1	-	0-1	-
Winterkoning	16-18	18-22	21-27	20-26	20-30	20-30	20-30
Heggenus	14-16	18-26	15-25	23-30	15-25	15-25	15-20
Zanglijster	30-38	32-37	25-35	20-30	20-35	20-35	15-25
Merel	105-140	100-135	100-140	90-135	80-120	90-135	100-150
Roodborst	3-4	2-3	5-7	2-3	2-6	5-8	7-9
Zwartkop	1-3	2-4	3-6	4-8	3-5	2-4	3-5
Tuinfluiter	-	1-2	-	-	0-3	0-3	1-2
Braamsluiper	-	-	-	0-1	-	0-1	0-1
Tjiftjaf	5-8	7-10	8-11	8-12	4-10	3-7	8-12
Spotvogel	-	-	-	-	0-1	-	-
Grauwe Vliegenvanger	1-3	6-9	5-8	6-9	3-6	8-13	5-10
Koolmees	11-17	14-16	18-25	20-25	20-30	25-35	20-30
Pimpelmees	14-17	16-23	25-35	25-30	18-25	15-25	15-25
Boomkruiper	5-7	7-10	6-10	10-15	6-10	10-15	8-13
Groenling	4-5	7-10	8-13	7-10	5-9	6-11	7-10
Vink	6-8	6-9	7-10	4-7	5-10	3-5	2-4
Huisbus	+	+	+	+	+	+	+
Spreeuw	15-20	15-25	20-35	20-30	5-30	10-25	10-20
Kraai	3-4	4-5	4-5	5	2-4	3-6	4-5
Kauw	1-2	1	1-2	1-2	1-3	1-3	1
Ekster	8	10-12	7-8	7-8	4-8	6-8	6-8
Gaai	3-4	3-5	5-7	4-7	2-4	3-5	3-5
Totaal territoria (excl. W. Eend, Huis- mus en Halsbandparkiet)	<u>300-402</u>	<u>348-468</u>	<u>344-502</u>	<u>350-497</u>	<u>269-471</u>	<u>316-516</u>	<u>318-497</u>
Totaal soorten (excl. Halsbandparkiet)	24-25	26	25	24-30	27-31	26-32	27-29

Andere vermeldenswaardigheden:

- de *Bosuil* kwam in 1982 met zekerheid tot broeden. Op 2/4 werd een exemplaar waargenomen bij de nestkast bij de tennisbaan en op 19/4 een adult met 2 jongen op enige afstand daarvan. Dit is voor zover bekend het eerste zekere broedgeval voor het Vondelpark! Overigens is het niet zeker dat het nest in de nestkast heeft gelegen. Wel broedde daar later een *Holenduif* in.
- van eind februari tot half mei werd een *Dodaars* waargenomen in de vijver bij de Amstelveenseweg en op 5/5 zelfs twee exemplaren. Daarna echter geen spoor meer ondanks intensief opletten. Daarom is de soort niet opgenomen in de Tabel. Volgens J. Werz was ook in 1981 een exemplaar aanwezig tot in de broedtijd. De soort is toen door ons gemist.

Meerkoet

Leo Heemskerk

- ook dit jaar werd weer een *Boomvalk* waargenomen: baltsend op 19/5. Deze ene waarneming was niet voldoende om de soort op te nemen in de lijst. In 1981 daarentegen werden door J. Werz herhaaldelijk roepen en prooioverdracht in de lucht waargenomen bij de Amstelveenseweg. Vrijwel zeker heeft de *Boomvalk* toen gebroed, zij het wellicht buiten de parkgrenzen.
- van de *Braamsluiper* werd alleen op 9/5 een exemplaar zingend aangetroffen. De soort is toch op 0-1 geschat omdat hij bekend staat om zijn teruggetrokken leefwijze. Daarentegen zijn de veel opvallender *Spotvogel* (25/5 & 10/6) en *Fitis* (19/4 tot 15/5) niet opgenomen.

Nog enkele waarnemingen van niet-broedvogels:

- *Koperwiek* en *Sijs*: enkele tientallen op 22/3,
- *Pestvogel*: 1 ex op 14/4 (med. H. Deighton),
- *Visdief*: 1 ex fouragerend op 15/5, 29/5 en 15/6,
- *Bonte Vliegenvanger*: 1 ♂ op 9/5,
- *Vuurgoudhaantje*: 1 ex op 15/5,
- *Rietzanger*: 1 ♂ zingend op 19/5.

DISKUSSIE

In hoeverre zijn de gekonstateerde veranderingen nu te verklaren?

Niet gemakkelijk te verklaren is de toename van de "*Wilde*" *Eend*. Misschien heeft de afsluiting voor het publiek van de speelweide bij de Amstelveenseweg extra broedgelegenheid gekreëerd. De opmars van *Meerkoet* en *Kuifeend* zou samen kunnen hangen met het uitdiepen van de plassen ten behoeve van op hogingswerken in 1979 en 1980, hoewel de *Meerkoet* nu ook broedde in (nog) niet uitgediepte plassen. Overigens past de toename in de stad ook in de landelijke ontwikkeling van deze soorten.

Ook de achteruitgang van het *Waterhoen* zou het gevolg kunnen zijn van het uitdiepen. De achteruitgang was namelijk het sterkst in de uitgediepte plassen. Toch lijkt een andere hypothese meer aannemelijk: directe concurrentie om nestplaatsen

met de Meerkoet. Hiervoor pleiten de volgende argumenten:

- het maximum van de Meerkoet valt in de tijd samen met het minimum van het Waterhoen;
- ook in de ruimte is er een negatief verband: de Meerkoet heeft verschillende nestplaatsen bezet (ook in ondiepe plassen) die voorheen werden ingenomen door het Waterhoen;
- omgekeerd kwam het Waterhoen in uitgediepte plassen nog wel tot broeden, maar pas in augustus, toen de Meerkoet al was uitgebroed;
- op 9/5 werd een heftig gevecht om een nest waargenomen tussen een Meerkoet en een paar Waterhoenen. De Meerkoet won.

De hypothese impliceert dat geschikte nestplaatsen in het Vondelpark schaars zijn. Is dit een reële aanname? Ja, want op slechts enkele plaatsen is oevervegetatie aanwezig. Voor het overige moeten Meerkoet en Waterhoen het stellen met laag overhangende takken. Deze zijn inderdaad niet talrijk.

Het lijkt de moeite waard om de broedplaatsen en -tijden van deze soorten de komende jaren goed te dokumenteren, evenals het verdere verloop van de uitdiepings- en kapwerken. Naarmate meer bomen met overhangende takken worden gekapt zal de nestplaatsschaarste toenemen. Als de hypothese juist is valt dan een verdere verdringing te verwachten, mogelijk gevolgd door een verlegging door het Waterhoen van zijn broedniche (andere plaatsen en/of seizoen).

Andere aandachtspunten voor de komende jaren zijn het broeden van Kuifeend, Do-daars en Boomvalk.

LITERATUUR

Stoffels, J. & W.J. van der Weijden. 1981. Broedvogels Vondelpark 1976-1980. De Gierzwaluw 19:45-48.

W.J. van der Weijden,
Hemonystraat 42',
1074 BS Amsterdam.

VERSLAG VWG-EXCURSIE FLEVOPOLDERS 18 DECEMBER 1982 FRANK VISBEEN

Om negen uur stonden de 13 deelnemers klaar om te vertrekken. Het liet nog wel even op zich wachten voor we op weg konden gaan; we blijven afhankelijk van auto's. De hoop was natuurlijk gevestigd op het ontdekken van spektakulaire soorten als Slechtvalk en Zeearend, maar die hebben we niet gezien.

Al snel kwamen we duizenden ganzen tegen, voornamelijk Kolganzen. Daarbij was een vreemd lichtgekleurd albinisties exemplaar. Na wat rondgereden te hebben gingen we koffiedrinken. Onderweg nog vele Buiszerden, Ruigpootbuiszerden en Blauwe Kieken-dieven gezien. Aangekomen bij de kantine van het vliegveld Lelystad zetten we ons rustig neder. Lekker een bakkie koffie, ondertussen kwam een ♂ Blauwe Kieken-dief voorbij, weer scherpzinnig opgemerkt door Willem.

Toen op weg naar de Knardijk. We waren niet de enigen daar. Er stond een bouwkraan, dus daar moesten we bovenop. Dit leverde een prachtig uitzicht op over het moerasgebied. Het geluid van Baardmannetjes steeg af en toe op uit het moeras. Het begon weer tijd te worden richting huis te gaan. Langs de dijk zagen we nog duizenden duikeenden en een groepje Wilde Zwanen. Bij de Hollandse Brug werd nog een Smelleken gezien, ik had daar weer niets van gemerkt, ik lag te pitten. Toen ik mijn ogen opensloeg verscheen de grauwe stad op mijn netvlies. Ik kon in ieder geval weer terugkijken op een leuke dag.